

Artykuł pochodzi z archiwalnych zasobów firmy EKO-KONSULT sp. z o.o. 80-557 Gdańsk, ul.
Narwicka 6.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Korzystanie za zgodą firmy EKO-KONSULT biuro@ekokonsult.pl

Kwartalnik „Problemy Ocen Środowiskowych” wydawany cyklicznie w latach 1998 – 2012, przez EKO-KONSULT był jedynym wydawnictwem w Polsce, poświęconym wyłącznie ocenom środowiskowym planowanych inwestycji oraz strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko. Dla praktyków OOS, ale również dla osób początkujących może nadal stanowić wartościowe źródło wiedzy np. w zakresie prezentowanych case study i przeglądu stosowanych metody - w tym kontekście znaczna część artykułów zachowuje sporo aktualności.

Ryszard Kowalczyk

Dlaczego strategiczna ocena oddziaływania?

Strategiczna ocena oddziaływania - racja bytu

Kształtowanie systemu ocen oddziaływania na środowisko w krajach Europy Zachodniej, Stanach Zjednoczonych i w krajach Wspólnoty Brytyjskiej jest długotrwałym, ciągłym i konsekwentnym procesem, który trwa od lat sześćdziesiątych.

Z początkiem lat siedemdziesiątych - w Stanach Zjednoczonych, oraz u schyłku lat osiemdziesiątych - w Europie Zachodniej i w krajach Wspólnoty Brytyjskiej podjęto w kręgach profesjonalistów, naukowców i przedstawicieli administracji, rozważania dotyczące konieczności uzupełnienia funkcjonującej procedury ocen oddziaływania na środowisko niektórych przedsięwzięć o nową kategorię ocen, dotyczących skutków środowiskowych związanych z realizacją planów, programów i polityk.

Potrzeba sporządzania strategicznych ocen oddziaływania została sformułowana w trakcie organicznej dyskusji, u podstaw której tkwiło, oparte na doświadczeniu, krytyczne spojrzenie na zbyt małą efektywność procedury ocen oddziaływania na środowisko prowadzonych w stosunku do konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych i jednocześnie uzasadnione przekonanie, że wielu błędów można byłoby uniknąć rozpoczynając procedurę oceny oddziaływania na środowisko na etapie wcześniejszym tj. poprzedzającym procedury lokalizacyjne konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Kształtowanie nowego narzędzia pomocnego we wdrażaniu zasady zrównoważonego rozwoju, jako rezultatu wcześniejszych doświadczeń, głębokiego przekonania o celowości jego akceptacji i konieczności ustanowienia stosownych procedur formalnych, stwarza korzystniejsze warunki dla jego wdrożenia w krajach, gdzie panuje powszechne zrozumienie dla tego procesu, niż w Polsce, która przed 1989 rokiem nie uczestniczyła w międzynarodowej wymianie poglądów, a obecnie nie wszyscy, począwszy od politycznych i gospodarczych centrów decyzyjnych, a skończywszy na lokalnych społecznościach, środowiskach przedsiębiorców i planistów, są świadomi jego istoty i potrzeby.

Zatem wdrożenie, poprzez postanowienia art.19, ust.1 ustawy z dnia 9 listopada 2000 roku o *dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz ocenach oddziaływania na środowisko* obligatoryjności postępowania w sprawie strategicznych ocen oddziaływania na środowisko w stosunku do: projektu koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, wszystkich projektów planów zagospodarowania przestrzennego i projektów strategii rozwoju regionalnego, a ponadto projektów polityk, strategii, planów i programów dotyczących poszczególnych dziedzin gospodarki opracowywanych przez centralne i wojewódzkie organy administracji publicznej, jest pozytywnym aspektem dostosowania prawa polskiego do prawa europejskiego. Jednocześnie należy podkreślić, iż nowa procedura w części odnoszącej się do strategii, polityk, planów i programów nie związanych z planowaniem zagospodarowania przestrzennego, pozbawiona

będzie "na wejściu" głębszego oparcia merytorycznego ze względu na brak doświadczeń jej przeprowadzania w tym zakresie.

Najważniejsza, międzynarodowa dyskusja dotycząca strategicznych ocen oddziaływania na środowisko miała miejsce w 1998 roku, na dorocznej konferencji *International Association for Impact Assessment* (IAIA), która odbyła się w Nowej Zelandii (Christchurch). W trakcie warsztatów *Planowanie i podejmowanie decyzji*, których intencją wiodącą było "zrozumienie relacji pomiędzy strategicznymi podejściami do ocen środowiskowych a systemami planowania i kreowania polityk" wzięło udział około 100 uczestników wysłuchując 30 prezentacji w ciągu 9 sesji. Wymiana poglądów wykazała bardzo zróżnicowane rozumienie roli i funkcji strategicznych ocen oddziaływania na środowisko w zależności od systemów politycznych i gospodarczych, zamożności społeczeństw, doświadczeń w przeprowadzaniu procedur ocen oddziaływania na środowisko itp.

Jest wiele powodów, dla których, do procesu podejmowania decyzji, wprowadzono instrument zwany powszechnie strategiczną oceną oddziaływania (*strategic environmental assessment*). Ujmując ogólnie, racja bytu strategicznej oceny skutków środowiskowych polityk, planów i programów ma potrójny wymiar i musi być postrzegana jako:

- wzmocnienie skuteczności funkcjonującej dotychczas procedury ocen oddziaływania na środowisko przeprowadzanej na poziomie projektów przedsięwzięć inwestycyjnych;
- zapewnienie możliwości stosunkowo wczesnej identyfikacji oddziaływań skumulowanych i skutków wieloprzestrzennych; oraz
- inkorporacja wymagań warunkujących zrównoważony rozwój do "wewnętrznego obiegu" procesu podejmowania decyzji.

Wzmocnienie skuteczności procedury ocen oddziaływania na środowisko na poziomie projektów przedsięwzięć

Procedury ocen oddziaływania na środowisko są przeprowadzane w większości krajów, bądź to ze względu na wymagania określone w narodowych systemach prawnych, lub jako obligatoryjne elementy w procesach ubiegania się o pożyczki lub pomoc kredytową z instytucji międzynarodowych jak np.: Bank Światowy, Europejski Bank Rozbudowy i Rozwoju itp.

Procedury te, uznane jako istotny wkład w racjonalne planowanie zrównoważonego rozwoju i podejmowania decyzji, materializują jednocześnie zasadę 17 wynikającą z Deklaracji z Rio w

sprawie środowiska i rozwoju, która mówi, iż (...) *Ocena oddziaływania na środowisko, jako narodowy instrument, powinna być podejmowana w stosunku do proponowanych działalności, co do których istnieje prawdopodobieństwo, iż mogą mieć niekorzystny wpływ na środowisko a decyzje w tym zakresie będą podejmowane przez kompetentne władze narodowe (...).*

Wśród profesjonalistów z Europy, Kanady, Australii i Nowej Zelandii przeważa opinia, iż procedura oceny oddziaływania na środowisko konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych jest zinstytucjonalizowana i sformalizowana, w związku z czym krępują ją ograniczenia oraz słabość metodyczna i formalna. Dotyczy to również słabości strukturalnych, przez które rozumie się ograniczenia wynikające z przeszkód metodologicznych i proceduralnych, które odpowiednio dotyczą narzędzi i technik analitycznych oraz zabezpieczeń i elementów składowych procesu sporządzania oceny oddziaływania. Zdaniem niektórych praktyków, niedoskonałości te powodowały, iż procedurze oceny oddziaływania na środowisko przypisywano głównie rolę opisową (bierną) oraz usytuowano ją na stosunkowo późnym etapie procesu podejmowania decyzji.

Istotę procedury oceny oddziaływania na środowisko postrzegano przede wszystkim w udzieleniu odpowiedzi na pytanie *jak* proponowane przedsięwzięcie powinno zostać zrealizowane po to, żeby zminimalizować niekorzystne wpływy środowiskowe.

To ograniczające przesądzenie zakresu wyboru w procedurze oceny oddziaływania na środowisko jest częściowo kompensowane przez wymagania takie jak: konieczność uzasadnienia projektu przedsięwzięcia, analiza wariantów w procesie sporządzania oceny - w tym wariantu zerowego itp.

W rzeczywistości, jak dotychczas, formułowane wyprzedzająco w stosunku do procedur lokalizacyjnych polityki, plany, programy czy opcje technologiczne nie były i nie są na tyle otwarte na poważne analizy środowiskowe i weryfikację przy zastosowaniu kryteriów środowiskowych, aby można było je uznać za spełniające w sposób wyczerpujący zasady zrównoważonego rozwoju.

Nie jest również, a może przede wszystkim, efektywnym sposobem osiągnięcie tego celu poprzez analizę każdego z jednostkowych projektów poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

W tym stanie rzeczy, pożądane są pytania wcześniejsze, czy, gdzie i jaki typ przedsięwzięcia powinien mieć miejsce. W tych kwestiach również zapadają decyzje, przy czym rozstrzygnięcia, niby nabyte "prawem pierwokupu", podejmowane są we wcześniejszych procesach i procedurach formalnych tj. konstruowania polityk, planów i programów, ich uzgadniania, konsultowania i zatwierdzania. To one przesądzają o późniejszych przedsięwzięciach jednostkowych poddawanych procedurze ocen oddziaływania na środowisko.

Dlatego też szeroka dyskusja doprowadziła do wniosku, iż koniecznym jest poszerzenie istniejącego systemu ocen oddziaływania o nowy element, jakim jest strategiczna ocena oddziaływania. Dopuszczano też możliwość wykorzystania innego, równoważnego podejścia umożliwiającego wbudowanie elementu analiz środowiskowych i oceny wariantów bezpośrednio do projektów polityk, planów lub programów.

W dotychczasowych procesach tworzenia projektów planów, programów i polityk zagadnienia środowiskowe były marginalizowane, a najczęściej opracowywano je i zatwierdzano bez żadnych analiz środowiskowych.

Wdrożenie instrumentu zwanego strategiczną oceną oddziaływania może pomóc uczynić bardziej efektywną procedurę oceny oddziaływania projektów przedsięwzięć, czyniąc tak skonstruowany system bardziej konsekwentnym i pozwalając na zredukowanie czasu i wysiłku zaangażowanego przygotowanie i przeprowadzenie procedury oddziaływania na środowisko przedsięwzięć jednostkowych. Dla przykładu, procedura strategicznej oceny oddziaływania może być pomocna w wyselekcjonowaniu i ustanowieniu zespołu wzajemnie zintegrowanych celów i zasad, w oparciu o które ocena oddziaływania na etapie projektu jednostkowego przedsięwzięcia może być prowadzona w sposób bardziej efektywny.

Bez tego kontekstu trudno jest oceniać znaczenie przewidywanych oddziaływań na środowisko i rzeczywiste koszty rozwoju. Dlatego też w procedurze strategicznej oceny oddziaływania planów, programów i polityk niezmiernie istotne znaczenie ma respektowanie faktu ich pionowej i poziomej współzależności. Zarówno w aneksie II projektu dyrektywy unijnej w sprawie ocen oddziaływania na środowisko planów i programów ((...) *on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment*), jak również w art.20, ust.2, pkt 1 ustawy z dnia 9 listopada 2000 roku *o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, podkreśla się konieczność przeprowadzenia charakterystyki głównych celów dokumentu poddanego procedurze oceny i **jego powiązaniu z innymi dokumentami**.

To lakoniczne sformułowanie prawne nakłada obowiązek uwzględniania kontekstu formalnego i merytorycznego w jakim przeprowadzana jest ocena oddziaływania konkretnego planu, programu i polityki i obliguje do wdrożenia zasady powszechnie stosowanej w krajach zachodnich, a w szczególności w Stanach Zjednoczonych, zwanej *tiering*.

W praktyce amerykańskiej *tiering* odnosi się do procesu przygotowywania ocen i analiz środowiskowych zarówno polityk, planów i programów, jak też analiz i ocen dotyczących konkretnych rozstrzygnięć lokalizacyjnych lub programowych. California Environmental Quality Act (CEQA) stanowiący wytyczne w tym zakresie nazywa to etapowanym raportem wpływów środowiskowych (*staged environmental impact report EIR*).

Respektowanie faktu wzajemnych powiązań jakie występują pomiędzy politykami, planami i programami pozostającymi w pionowym układzie hierarchicznym, jak też dokumentami tego samego rzędu zachowującymi współzależności poziome, pozwala koncentrować się na problemach, które "dojrzały" do podejmowania decyzji, eliminując jednocześnie z pola rozważań problemy wymagające dalszych analiz i studiów.

W raporcie oceny oddziaływania na środowisko jednostkowego przedsięwzięcia można odwołać się do wyników analiz zawartych w strategicznej ocenie oddziaływania związanej z tym przedsięwzięciem obszarowo - ze względu na to samo położenie geograficzne; sektorowo - ze względu na taki sam lub podobny funkcjonalnie charakter jednostkowego przedsięwzięcia inwestycyjnego itp., zamiast przeprowadzania każdorazowo analiz ogólnych uwarunkowań dotyczących powiązań i współzależności planowanej inwestycji z otoczeniem geograficznym lub kontekstem programowym i funkcjonalnym.

Wdrożeniu i swobodnej realizacji tak widzianej idei systemowej procedur związanych z ocenami oddziaływania na środowisko sprzyjają regulacje zawarte we wspomnianej już ustawie z dnia 9 listopada 2000 roku *o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* nakładające obowiązek prowadzenia, przez właściwe organy administracji publicznej, dostępnych wykazów danych określonych w art.5 ust.2 wymienionej ustawy.

Identyfikacja oddziaływań skumulowanych i skutków wieloprzestrzennych

Skutki środowiskowe będące następstwem działalności człowieka występują obecnie w każdej skali tj.: globalnej, kontynentalnej, regionalnej i lokalnej. Powszechnie znane przykłady dotyczą: degradacji walorów bioróżnorodności, ocieplenia klimatu, degradacji warstwy ozonowej w stratosferze i rozprzestrzenienia się zjawisk zakwaszenia jezior i rzek (np. Ameryka Północna, Europa Centralna) itp.

Zgodnie z określeniem, skumulowane i wieloprzestrzenne (wielkoskalowe) oddziaływania na środowisko, wykazując tendencję wzrastającą w ciągu długich okresów czasu, wynikają z kumulowania się i współoddziaływania wielorakich aktywności człowieka oraz wynikających stąd napięć. Cechują się tym, iż przecinają zarówno sektory polityk, jak i granice systemów przyrodniczych.

Postępująca globalizacja zjawisk i procesów gospodarczych jasno określa przyszłe kierunki zmian w systemie ocen oddziaływania i wyznacza pola zainteresowań oraz "rynki zbytu" tychże ocen.

Jednakże droga do ocen globalnych, nad którymi dyskusja rozpoczęła się już w 1999 roku na dorocznym kongresie *International Association for Impact Assessment* w Glasgow (Szkocja) prowadzi przez oceny strategiczne, których realizacja powinna umożliwić wdrożenie odpowiednich metod ich sporządzania oraz przygotowanie narzędzi dla prognozowania skutków w wymiarze regionalnym i w długim horyzoncie czasowym.

Dla tych rodzajów skumulowanych skutków środowiskowych, które ujawniają się w przestrzeni i czasie o dużych skalach, zawężony horyzont czasowo-przestrzenny tradycyjnej procedury oceny oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych, nie czyni z niej narzędzia o oczekiwanym stopniu efektywności.

Przez ostatnie 10 do 15 lat, w krajach zachodnich, jak również z inicjatywy organizacji międzynarodowych, podjęty został znaczący wysiłek zmierzający do rozszerzenia zakresu prac opartych o istniejące procedury ocen oddziaływania na środowisko (*environmental impact assesment EIA*) tak, aby objąć nimi niektóre rodzaje skumulowanych oddziaływań.

W krajach posiadających najbardziej rozwinięte systemy prawne w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (Holandia, Nowa Zelandia, Australia) oraz organizacjach międzynarodowych (OECD) zajęto się problemami skutków środowiskowych związanych z realizacją projektów wielkoskalowych (np. tamy, transport, infrastruktura), jak również rosnącym w sposób zauważalny znaczeniem środowiskowych skutków licznych małoskalowych działań podobnych typów (np. remonty i modernizacje dróg, obiekty drobnej wytwórczości i usług, mieszkalnictwo itp.).

Jednakże wiele form aktywności lub zagospodarowania terenu, które powodują właściwe sobie negatywne oddziaływania na środowisko, nie zostało objęte formalnym obowiązkiem przeprowadzania procedury oceny oddziaływania na środowisko (np. przedsięwzięcia rozwojowe w zakresie rolnictwa i mieszkalnictwa). Centrum Informacyjne Strefy Wybrzeża prowadzone przez Australijską Komisję Oceny Zasobów dokumentuje skumulowane oddziaływania związane z realizacją dużej ilości małych inwestycji. Określa się to zjawisko jako "tyranię" wzrastającej ilości decyzji dotyczących małych inwestycji, przeciwstawiając temu zjawisku słabo skoordynowane procedury wydawania aprobat budowlanych dotyczące poszczególnych obiektów, włączając w to procedury ocen oddziaływania na środowisko. W konkluzji rekomenduje się bardziej strategiczne podejście do procesu podejmowania tego typu decyzji, którego istotą nie będzie analiza skutków środowiskowych poszczególnych decyzji, lecz ocena implikacji środowiskowych wywołanych zbiorem tych decyzji, czyli inaczej mówiąc - oddziaływań skumulowanych.

Zatem najbardziej odpowiednim dokumentem zawierającym zbiór informacji o zamierzeniach inwestycyjnych na określonym obszarze geograficznym lub w wybranym sektorze gospodarczym jest polityka rozwojowa, plan lub program.

Strategiczne oceny oddziaływania polityk, planów i programów służą jako system "wczesnego ostrzegania" dla uprzedzania i zarządzania skumulowanymi oddziaływaniami, włączając zmiany globalne. W tych przypadkach, gdzie polityki, plany i programy inicjują realizację projektów, strategiczna ocena oddziaływania może określać potencjalne wpływy i wzajemne oddziaływania. W innych okolicznościach może to pomóc zrozumieć potencjalne, znaczące problemy środowiskowe i implikacje, których można uniknąć. Przykłady zastosowania ocen środowiskowych ocen do procedur konstruowania polityk i planowania można znaleźć w Zjednoczonym Królestwie. Ich przedmiotem jest ocena skutków środowiskowych związanych z wyborem opcji i środków oraz kosztami narodowych programów redukcji emisji CO₂.

Wszystkim formom tworzenia polityk, planów i programów strategiczna ocena oddziaływania może pomóc zidentyfikować alternatywy środowiskowe, które zminimalizują kumulację oddziaływań i, wyłączając skutki działań, które są nieprzewidywalne (np. obciążenia podatkowe), może pomóc określić zasady kontroli (monitoringu), które umożliwią śledzenie i badanie skutków oddziaływań na późniejszych etapach.

Inkorporowanie wymagań zrównoważonego rozwoju w procesy i procedury tworzenia polityk, planów i programów

Zrównoważony rozwój, przywołując definicję Bruntland, pozwala realizować społeczne potrzeby bez wykluczania opcji środowiskowych na przyszłość. Rozwój zrównoważony jest ideą wyrażającą równowagę wspólnoty celów środowiskowych, gospodarczych i socjalnych.

Kluczowym warunkiem urzeczywistnienia tej idei jest ważność ekologicznej integralności, jako podstawowego wskaźnika zrównoważonego rozwoju. Sposób postępowania określony procedurą oceny oddziaływania na środowisko posiada kluczowe znaczenie we wdrażaniu idei zrównoważonego rozwoju. Jednakże możliwości tkwiące w potencjale tej procedury nie zostały jeszcze w pełni wykorzystane, gdyż nie zostały formalnie uruchomione kolejne narzędzia, do których zalicza się strategiczną ocenę oddziaływania. Lukę tę wypełni znajdująca się w końcowej fazie legislacyjnej dyrektywa unijna, o której wspomniano wcześniej. Do niej zostaną dostosowane systemy prawne państw członkowskich.

Dla większości krajów będących członkami Unii Europejskiej będzie to jedynie formalne uporządkowanie i legalizacja sposobu postępowania, nad którym prowadzono dyskusje, wykonywano studia przypadków oraz przeprowadzono analizy skuteczności dotychczasowych procedur, przynajmniej od dziesięciu lat.

W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych, zwłaszcza w latach 1996-1998, intensywnie włączył się w prace merytoryczne departament DG XI Komisji Europejskiej zlecając wykonanie raportów, analiz porównawczych i przeprowadzenie warsztatów, spośród których należy wymienić:

1. SEA Existing Methodology 1994
2. SEA Legislation and Procedures in the Community 1995
3. EIA/SEA Cost and Benefits Study 1996
4. SEA of Policy in Denmark 1996
5. SEA Case Studies 1997
6. EIA/SEA Research Strategy 1997
7. SEA Workshop Report, Potsdam, Germany 1998
8. SEA Workshop Report, Sommering, Austria 1998.

W przypadku Polski, nie uczestniczącej w głównym nurcie dyskusji, poza niewielkimi wyjątkami, dla wielu środowisk - zwłaszcza tych biorących udział w opracowywaniu, lub będących wręcz autorami polityk, planów i programów, pojawienie się narzędzia jakim jest strategiczna ocena oddziaływania może być traktowane jako "uboczny" skutek dostosowania polskiego prawa do wymagań europejskich.

Fakt powyższy może już na wstępie prowadzić do deprecjacji istoty i roli strategicznej oceny oddziaływania na środowisko - podobnie, jak miało to miejsce w początkowej fazie wdrażania prognoz skutków wpływu ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na środowisko przyrodnicze, kiedy to raporty prognoz potraktowano w przeważającej większości wyłącznie jako wymóg proceduralny. Prognozy, sporządzane wówczas w większości przez autorów opracowań planistycznych, ze względu na swój żenująco niski poziom merytoryczny, stanowiły karykaturę realizacji celu, któremu miały służyć.

Zakładając jej systematyczne i konsekwentne stosowanie, strategiczna ocena oddziaływania może stać się wektorem dla przejścia od standardowych polityk, planów i programów rozwojowych do programów zrównoważonego rozwoju dla ochrony środowiska - o co apelowała Komisja Bruntland.

W dokumentach standardowych główny nacisk jest położony na uchwycenie środowiskowych *symptomów* lub *oddziaływań* będących konsekwencją realizacji przedsięwzięć rozwojowych w

"dolnym biegu" cyklu decyzyjnego tj. na etapie poprzedzającym realizację przedsięwzięć np. w trakcie procedury lokalizacyjnej.

Dla kontrastu, program zrównoważonego rozwoju promuje zintegrowane podejście do procesu podejmowania decyzji przez władze publiczne, którego istotą jest koncentracja na źródłach i przyczynach pogarszania stanu środowiska. Te rozstrzygnięcia są domeną "górnego biegu" procesu podejmowania decyzji i znajdują wyraz w formie stanowionych polityk ekonomicznych, podatkowych, przestrzennych itp., które z kolei wyznaczają generalny kierunek rozwoju.

Strategiczna ocena oddziaływania dostarcza więc mechanizmów dla inkorporowania celów środowiskowych w treści polityk, oraz koordynowania tychże celów z innymi celami będącymi priorytetami polityk. Niezależnie od tego strategiczna ocena oddziaływania daje gwarancję, iż uwarunkowania środowiskowe były przedmiotem analizy i stanowiły jedno z kryteriów podejmowanych rozstrzygnięć, których wyrazem są polityki, plany i programy.

Badania podjęte przez Agencję Ochrony Środowiska Australii, będące elementem zakrojonego na szeroką skalę przeglądu procesu ocen oddziaływania na środowisko (*environmental impact assessment EIA*) w krajach Wspólnoty Brytyjskiej, dały podstawy dla znaczącego wsparcia powyższych zasad w skali narodowej i międzynarodowej.

Konstatując wyniki przeglądu zalecono "przyjęcie procedury strategicznych ocen oddziaływania, inkorporując analizy oddziaływań skumulowanych, jako podstawowe narzędzie dla osiągnięcia ekologicznie zrównoważonego rozwoju".

Były również sugerowane opcje przejściowe, polegające na wdrożeniu ograniczonej formy strategicznych ocen oddziaływania oraz analiz oddziaływań skumulowanych i dążeniu do osiągnięcia daleko mniej idących zmian. Uważa się jednak, iż uszczuplają one znacząco korzyści jakie mogą płynąć z pełnej procedury strategicznych ocen oddziaływania.

Proces inkorporowania zasad zrównoważonego rozwoju w treści polityk, planów i programów za pośrednictwem procedur związanych ze strategicznymi ocenami oddziaływania może napotykać na przeszkody, zarówno natury politycznej, jak i administracyjnej. Ich celem będzie ograniczenie tempa i zakresu wdrażania nowych mechanizmów proceduralnych dla ochrony niezależności w podejmowaniu rozstrzygnięć rozwojowych przy kreowaniu strategii i polityk oraz opracowywaniu planów i programów. Nie powstrzyma to procesu rozwojowego systemu ocen oddziaływania na środowisko, w którym strategiczna ocena oddziaływania jest jedynie kolejnym jego ogniwem.

Literatura

1. B.Sadler, R.Verheem, Strategic Environmental Assessment. Status, Challenges and future directions. Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment. The Netherlands 1996
2. W. Thissen, Strategic environmental assessment at a crossroads - Impact Assessment and Project Appraisal, vol.18, no.3/2000, str. 174-176
3. M.R.Partidario, R.Clark, Perspectives on Strategic Environmental Assessment, London 2000
4. R Verheem, J.Tonk, Strategic environmental assessment: one concept, multiple forms - Impact Assessment and Project Appraisal, vol.18, no.3/2000, str. 177-182
5. D.L.Kreske, Environmental Impact Statements - A Practical Guide for Agencies, Citizens and Consultants, New York 1996
6. B.Sadler, Impact Assessment in Transition: A Framework for Redeployment, w R.Lang ed. Integrated Approaches to Resource Planning and Management. Calgary, 1986